

EVA MUNNIK

**KIDS
& THE
CITY**
—

12 ULTIEME
STEDENTRIPS
MET JE
KINDEREN

SPECTRUM

INHOUDSOPGAVE

OVER DE AUTEURS 4

STEDENTRIPS MET KINDEREN 5

10 GOUDEN REGELS 8

KLASSIEKERS

ROME

Go's & no-go's 14
Highlight-combi's 15
Nog meer aanraders 27
Een dag in Rome 28
Basics 30

BERLIJN

Go's & no-go's 36
Sightseeing met de bus 37
Parken 40
Mooi-weer-hang-outs 46
Musea 47
Een weekend in Berlijn 48
Basics 51

BARCELONA

Go's & no-go's 56
Leukste wijken 57
Highlights 61
Samen winkelen 62
Musea 64
Een dag in Barcelona 66
Basics 70

ORIGINEEL

BELGRADO

Go's & no-go's 76
Leukste wijken 77
Highlights 80
Parken, musea en paleizen 86
Een dag in Belgrado 88
Basics 91

PORTO

Go's & no-go's 96
Leukste buurten 97
Musea & activiteiten 106
Een dag in Porto 108
Basics 111

ROTTERDAM

Go's & no-go's 116
Leukste wijken 117
Net-even-anders-parken 126
Cultuur 127
Top 10 restaurants 129
Een dag in Rotterdam 130
Basics 131

STOCKHOLM

Go's & no-go's 136
Leukste schiereilanden 137
Nog meer to do's 145
Een dag in Stockholm 148
Basics 151

MET DE TREIN

LONDEN

- Go's & no-go's **156**
- Buurten met highlights **157**
- Samen winkelen **159**
- Leuke parken **163**
- Musea **166**
- Een dag in Londen **168**
- Basics **170**

PARIJS

- Go's & no-go's **176**
- Doen **177**
- Speeltuin-highlight-combi's **181**
- Nog meer parken **184**
- Leukste buurten **185**
- Een dag in Parijs **189**
- Basics **191**

ANTWERPEN

- Go's & no-go's **196**
- Leukste buurten **197**
- Musea **207**
- Een dag in Antwerpen **208**
- Basics **211**

BUITEN EUROPA

NEW YORK

- Go's & no-go's **216**
- Leukste wijken **217**
- Parken **223**
- Hoe kidsproof zijn de highlights? **227**
- Een dag in New York **230**
- Basics **233**

MARRAKECH

- Go's & no-go's **238**
- De medina **239**
- Meer highlights **243**
- Paleizen & tuinen **245**
- Een dag in Marrakech **250**
- Basics **252**

DANKWOORD 254

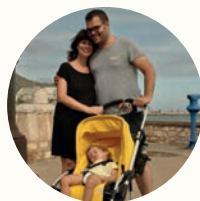
AUTEUR

EVA MUNNIK

schreef onder meer *De melkfabriek*, *De wereld rond in 10 jaar* en *De schoolfabriek*. Ze werkt als freelancevideomaker en tekstschrijver voor onder meer NPO *Focus*, *Ouders van Nu* en *Fabulous Mama*. Ze woont met haar man en dochter (zes) in Amsterdam.

EVA & REZA

GASTREDACTEUREN

ULRIKE NAGEL

schreef het hoofdstuk Berlijn, waar ze woont met haar vriend Jos en hun drie kinderen Max (tien), Lotta (zes) en Elise (twee). Zij is freelance- (video)journaliste en werkt voor omroepen in Duitsland en Nederland en als vertaler.

MITRA NAZAR

schreef het hoofdstuk Belgrado. Zij is freelancejournalist en correspondent op de Balkan voor onder meer de NOS. Haar standplaats is Belgrado, waar ze woont met haar partner en dochter van drie jaar.

ANNE SAENEN

schreef het hoofdstuk Londen. Ze woont samen met haar man en zoons van zes en vier jaar oud in de Engelse hoofdstad. Anne werkt als correspondent voor RTL Nieuws en VPRO Radio 1.

DIANA VILÉ

schreef het hoofdstuk Barcelona. Zij schreef als freelancejournalist in Spanje onder meer *Ondernemen in Spanje* en *De Online Coach*. Ook werkte ze voor de websites *Barcelona-nu* en *Spanjeblog*. Ze woont met haar man en dochter van drie in Barcelona.

10 GOUDEN REGELS

VOOR EEN GESLAAGDE STEDENTRIP MET KINDEREN

1 Relax! Doe niet te veel. Denk aan wat je zonder kinderen zou doen en selecteer een kwart van die activiteiten. Pas je aan aan je kind en kijk wat bij de leeftijd past. Heb je een makkelijke baby? Dan hobbelt die misschien wel mee in de kinderwagen of draagzak, maar een eigenwijze peuter die per se zelf wil lopen is al een stuk lastiger. Lange afstanden te voet afleggen met peuters en kleuters werkt vaak niet. Vanaf een jaar of vijf, zes gaat dat wandelen alweer stukken beter (al komt uiteindelijk altijd het onvermijdelijke 'ik ben moe'). Doe rustig aan en probeer niet alle highlights te zien.

2 Reken uit of een CityPass wel rendabel is. Elke stad heeft tegenwoordig wel zo'n pas die je kunt kopen voor korting op musea en bezienswaardigheden, soms ook openbaar vervoer. Maar met kinderen ga je meestal niet naar zoveel attracties dat je de kosten voor de pas eruit haalt. Voor je kinderen hoeft je zeker geen kortingspas aan te schaffen, want jonge kinderen mogen in bijna alle steden toch al gratis of met korting bij musea naar binnen en gebruikmaken van het openbaar vervoer.

3 Denk na over vervoer in de stad. Een step meenemen is echt een aanrader. Voor kinderen is het honderd keer leuker om mee de stad in te gaan als ze op hun

step mogen sjezen. Opvouwbare steps prop je zelfs in een koffer. Ook iets simpels als een springtouw kan al uitkomst bieden. Touwtjespringend door de stad wandelen is al veel gemakkelijker (en sneller!) dan gewoon lopen. Soms is een draagdoek voor de baby handiger dan een wandelwagen, check daarvoor de buggyproofscore bij elk hoofdstuk.

4 Neem op reis altijd nieuw vermaak mee. Koop bij een goedkope winkel leuke tekenspullen, knutselspullen en andere kleine cadeautjes. Je houdt de kinderen er zoet mee tijdens de reis, maar ook in restaurants. Handig, want tijdens een stedentrip ga je veel uit eten.

5 Koop of maak speurtochten. Elk kind houdt van het avontuur van een speurtocht. Je kunt ze eventueel ook zelf maken door een gratis stadskaart aan je kind te geven met een stickervel. Omcirkel de plekken die je wilt zien en die door jou met een sticker beloofd worden als jullie er zijn. Veel musea hebben speurtochten bij de balie.

6 Doe andere dingen dan je zonder kinderen zou doen. Een stedentrip is pas leuk als het leuk is voor iedereen, dus ook voor de kinderen. Ga zwemmen of picknicken in het park. Bind in de winter schaatsen onder en zoek in de zomer

ROME

ALLES IS MOOI AAN ROME, ZELFS HET TAXIRITJE VANAF HET VLEGVELD - DAT IN DE MEESTE STEDEN DOOR ONOGLIJKE BUURTEN LEIDT - IS EEN LUST VOOR HET OOG. DE GROTE LIEFDE VAN ITALIANEN VOOR KINDEREN EN HUN PASSIE VOOR IJS EN PIZZA MAKEN ROME EEN TOPSTAD VOOR HET HELE GEZIN.

ROMEINEN & KINDEREN?

Italianen zijn gek op kinderen, het tolerantie-niveau voor *bambini* is dan ook hoog.

BUGGYPROOF

Rome is geen makkelijke buggystad. De straten hebben vaak hobbelige kinderkopjes, de stoepen zijn smal, er zijn veel trappen en overal mogen auto's rijden.

LAND

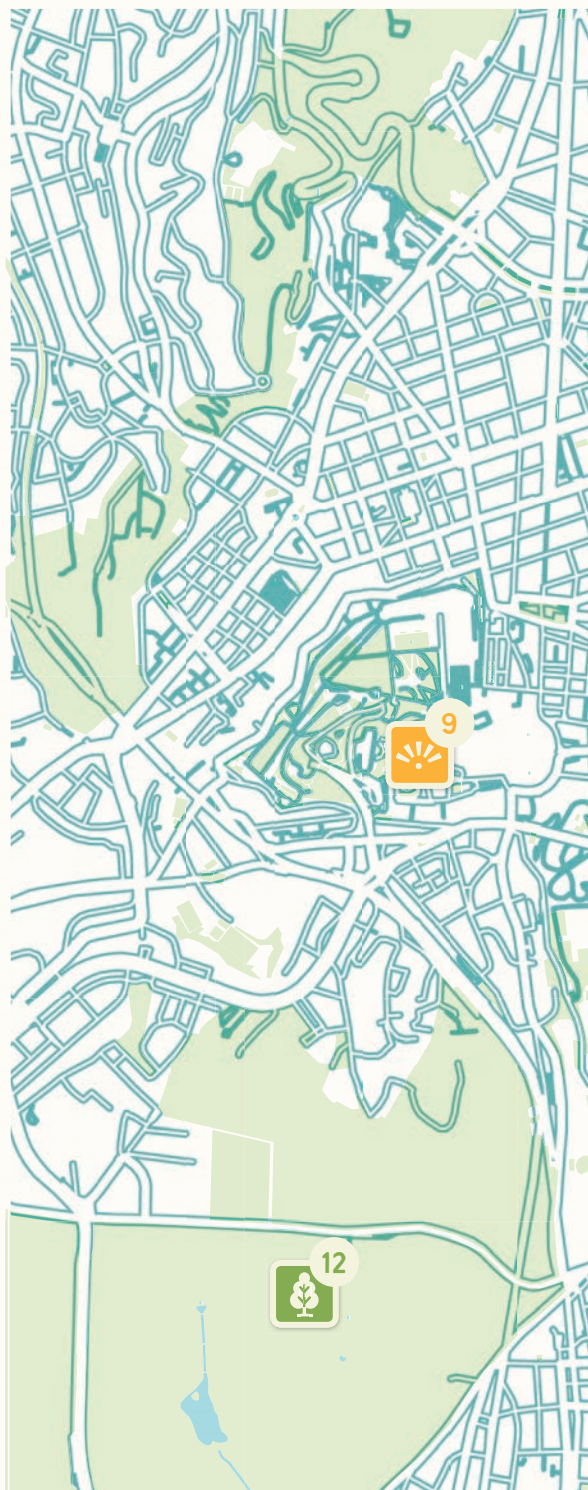
Italië

INWONERS ROME

ongeveer 2,8 miljoen

ROME

- 1 **Trevifontein** Piazza di Trevi
- 2 **Pantheon met paardenkoets** Piazza della Rotonda
- 3 **Piazza Navona**
- 4 **Colosseum** Piazza del Colosseo
- 5 **Forum Romanum** Via della Salara Vecchia
- 6 **Kattenopvang Torre Argentina** Largo di Torre Argentina
- 7 **Piazza Celimontana met speeltuin** Via della Navicella
- 8 **Piazza del Popolo**
- 9 **Vaticaanstad**
- 10 **Piazza di San Cosimato met speeltuin**
- 11 **Villa Borghese met o.a. speeltuin, dierentuin en een treintje** Piazzale Napoleone I
- 12 **Villa Doria Pamphili met speeltuin en restaurant** Via di S. Pancrazio
- 13 **Speeltuin achter Engelenburcht** Lungotevere Castello

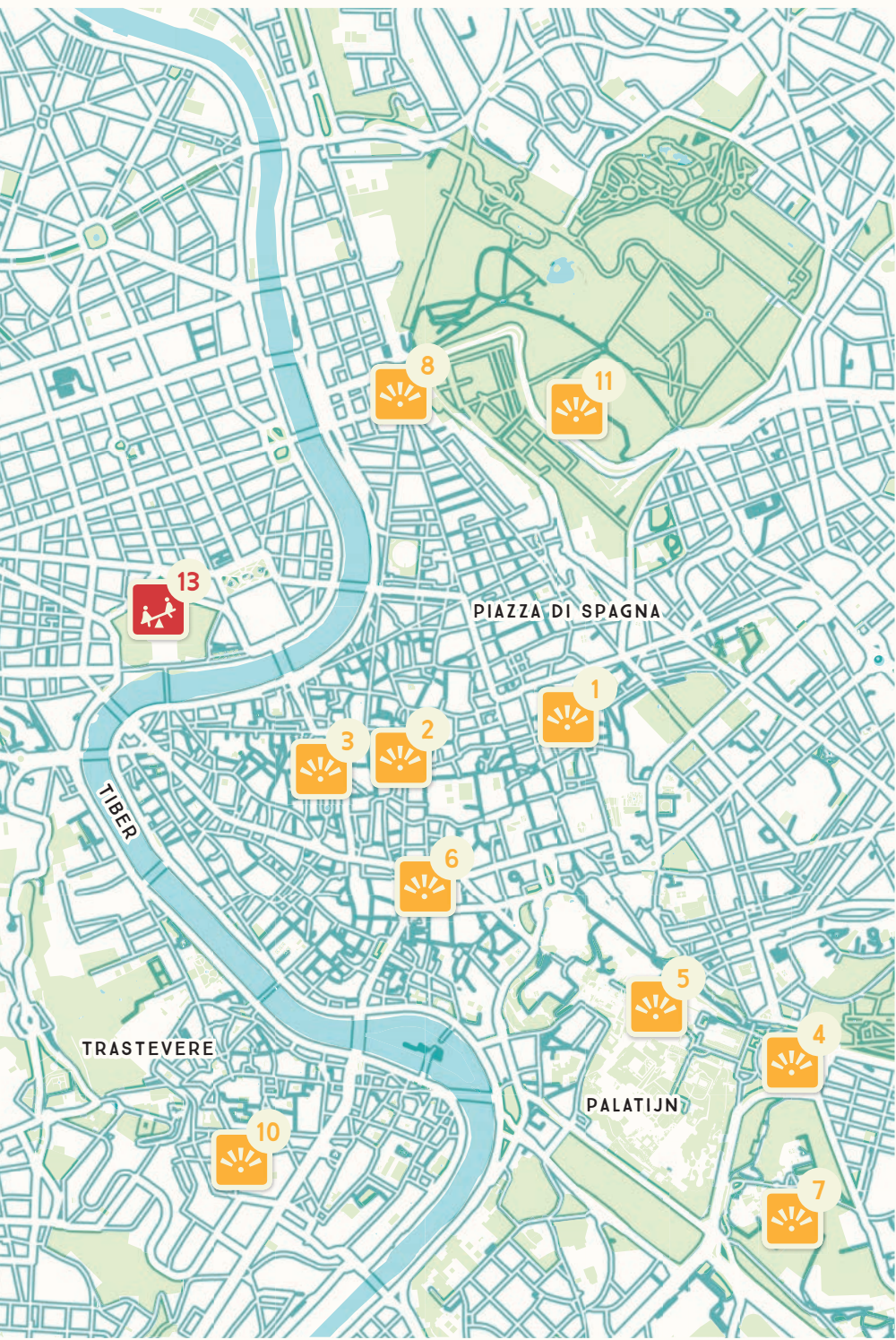
HIGHLIGHT

PARK

SPEELTUIN

13

8

11

PIAZZA DI SPAGNA

1

3

2

6

5

4

TRASTEVERE

PALATIJN

10

7

GO'S & NO-GO'S

GO'S

- Zorg voor veel **wisselgeld** op zak zodat de kinderen bij de Trevifontein een muntje kunnen gooien. Elk kind vindt dit leuk, zeker als ze er een wens bij mogen doen. De officiële muntengooi-regels: ga met je rug naar de fontein staan en gooi met je rechterhand over je linkerschouder (of andersom als je linkshandig bent). Houd je ogen dicht en kijk al helemaal niet achterom, dat verbreekt de betovering.
- Een **wandeltour met een gids** is een goed idee met kinderen. Oké, ze moeten lopen en dat levert normaal gesproken het nodige geklaag op. Maar bij een tour lopen jullie gericht, de gids heeft leuke weetjes te vertellen, je komt op plekken waar het grote publiek niet mag komen én je kunt soms wachtrijen overslaan. Goedkoop is het niet, maar met kinderen wel het overwegen waard. Ga bijvoorbeeld voor de schattenjacht-in-het-Vaticaan-wandeling of de mummies-en-pausmobiel-tour van Walks Inside Rome.
 - www.walksinsiderome.com
- Breng het **Forum Romanum** en andere resten uit de oudheid tot leven voor je kinderen door ze te vertellen over de oude Romeinen en hoe ze leefden. Poep en plas doet het altijd goed bij jonge kinderen, dus vermaak ze met de wetenschap dat Romeinen hun kleren met urine wasten. Bij de waterrijen stond buiten zelfs een potje waar je je plas in kon 'doneren'.

Romeinen hadden meestal geen badkamer thuis en gingen gezamenlijk naast elkaar zittend naar de wc – er waren wel 150 openbare toilethuizen in Rome – waarna ze allemaal dezelfde spons aan een stok gebruikten om hun billen mee af te vegen.

NO-GO'S

- Ga **niet midden op de dag** naar een attractie zoals de Sint-Pietersbasiliek of het Colosseum. Rome is een enorm populaire stad bij toeristen. Bij de highlights is het druk en staan lange rijen voor de entree. Ga vroeg of juist aan het einde van de dag, en koop van tevoren online tickets. Er zijn ook **skip-the-line-tickets**. Die zijn wel wat duurder, maar zo vermijd je lange wachttijden met kinderen. Let op: soms moet je bij skip-the-line-tickets nog steeds in een rij aansluiten om binnen te komen. Vooraf 'gewone' kaartjes online kopen – en niet skip-the-line – helpt soms al om amper te hoeven wachten.
- Let op: in of op **monumenten** en de randen van fonteinbassins mag je niet neerstrijken om je ijsje of stuk pizza op te smullen. Deze nieuwe wet is een tijdje geleden ingegaan in een poging de kosten van het onderhoud en de schoonmaak te verminderen. Er is streng toezicht bij toeristenhotspots, je wordt echt weggestuurd door chagrijnige politieagenten.

HIGHLIGHT-COMBI'S MET KINDEREN

PIAZZA NAVONA

Rome telt zoveel highlights dat het een onmogelijke opgave is om die allemaal te bekijken met kinderen. Grote voordeel van een stad die één grote bezienswaardigheid is, is dat je vanzelf tegen prachtige kerken, monumenten en fonteinen aanloopt. Sowieso is het wijs om een *go with the flow*-stemming te hanteren als je met het hele gezin op pad bent en vooral te genieten van waar je op dat moment bent. Toch wil je wel een paar beroemde plekken gezien hebben, en gelukkig liggen die in de Italiaanse hoofdstad vaak handig dicht bij elkaar. De beste highlight-combi's-want-op-loopafstand-van-elkaar voor het hele gezin:

ROND PIAZZA NAVONA

Het enorme **Piazza Navona** is een heerlijke plek om rond te slenteren met kinderen. Laat ze achter de duiven aanrennen, meegluren met schilderende kunstenaars, en strijk met een ijsje neer op een van de stenen bankjes terwijl je de fonteinen bewondert. Het plein is erg groot en langgerekt omdat het in de oudheid een atletiekstadion was, Circus Agonalis. Hier kun je meer over zien in het Stadio van Domitianus-museum onder het plein. Het buurtje tussen Piazza

BELLA BAMBINA

Met jonge kinderen zul je je in Rome snel op je gemak voelen. En niet eens omdat ze zoveel speeltuinen hebben of restaurants met speelhoek (want die zijn er amper), maar omdat heel de stad kindvriendelijk is. Waar wordt je kleuter nou door elke voorbijganger – en niet alleen oude vrouwjes – vertederd '*bella bambina*' genoemd?

FIETSEN

Fietsen in Rome? Sommigen verklaren je voor gek, maar als je eenmaal gewend bent aan het drukke verkeer en het gebrek aan fietspaden is het helemaal te gek. Je bent zo ten noorden van het centrum in de kinderhotspot Villa Borghese, waar je ook fietsen kunt huren.

Huur bijvoorbeeld fietsen bij Elebike, ze hebben kinderstoeltjes of een funtrailer voor jonge kinderen die je aan je eigen fiets kunt bevestigen. De fiets lijkt dan net een tandem, tot groot plezier van je kind, die kan kiezen of hij meetrapt of niet. De tweewielers van Elebike zijn elektrisch, en dat lijkt misschien overdreven voor ons Nederlanders, maar dat is het niet. Rome is immers op zeven heuvels gebouwd, en er zijn er in de praktijk nog veel meer.

Navona en de Tiber is supergezellig, met kleine kronkelende straatjes en fijne restaurantjes.

Het **Pantheon** op de **Piazza della Rotonda** is vijf minuten lopen vanaf Piazza Navona. Deze bijna 2000 jaar oude tempel die later een kerk werd, is geschikt om met kinderen te bekijken. Helaas sinds kort niet meer gratis, maar het gat – *oculus* – in het koepeldak vinden kinderen geweldig. Op het altijd drukke plein staat vaak een koets met paard ervoor (botticello) waar je ritjes in kunt maken. Achter het Pantheon ligt Piazza della Minerva met de **Elefantino** van Bernini. Het beeld van een klein olifantje zal kinderen vast aanspreken. Daarachter kun je de **Via del Pie' di Marmo** vinden, vrij vertaald: straat van de marmeren voet. Hier staat een voet zo groot als een kleine auto, het enige wat over is van een enorm beeld van de Egyptische godin Isis.

Zeven minuten lopen ten zuiden van Piazza Navona ligt het plein **Campo de' Fiori**, bekend vanwege de vele markten en de bloemenkraampjes. Vlak achter het marktplein ligt een minipleintje, **Piazza del Biscione**, waar je heerlijk rustig op een terrasje kunt zitten terwijl de kinderen spelen. Het **Al Biscione Café** is een aanrader voor een heerlijke lunch met stevige Italiaanse koffie of een glaasje wijn.

Op loopafstand van zowel Piazza Navona als het Pantheon en Campo de' Fiori ligt de **Largo di Torre Argentina**, een archeologische opgraving. Tussen de ruïnes van duizenden jaren oude tempels leven meer dan honderd zwerfkatten in alle soorten en maten. Daal de trappen bij de archeologische opgraving af en je kunt de kattenopvang in. Het is heel klein en druk, maar kinderen vinden het vaak geweldig om de dieren te mogen aaien. **🐾 Torre Argentina kattenopvang**
www.gattidiroma.net/web/en

ROND VATICANSTAD

De beroemde **Engelenburcht**, in de tweede eeuw voor Christus gebouwd als mausoleum voor keizer Hadrianus aan de Tiber, is het bezichtigen zeker waard. De brug over de rivier ernaartoe is al indrukwekkend met alle beelden van engelen erop. Vertel de kinderen dat er een geheime gang vanuit het Vaticaan naar de Engelenburcht leidt voor als pausen moesten vluchten. In de burcht zit een museum dat best geschikt is voor kinderen omdat het zo ruim is. Boven op de burcht zit het charmante terras van **cafeteria Le Terrazze**, waar je een kop koffie kunt doen of lunchen met prachtig uitzicht op de koepel van de Sint-Pieter. Maar het mooiste aan **Castel d'Angelo** voor gezinnen is dat hier vlakbij een van de zeer schaarse speeltuinen in het oude centrum zit. Achter de burcht is een parkje met een speelplaats. Strijk neer in de schaduw van de cipressen en kijk op naar het enorme fort terwijl de kinderen schommelen en klimmen.

ENGELBURCHT

PIAZZA DEL POPOLO

EEN DAG MET KINDEREN IN ROME

DAG 1 PANTHEON, KATTENOPVANG, PIAZZA NAVONA EN ENGELENBURCHT

Start met een rondje lopen door het **Pantheon** terwijl jullie omhoog staren naar het gat in de koepel. Als het regent kunnen jullie je verwonderen over een kerk waar gewoon de druppels naar binnen vallen.

Haal om de hoek een ijsje (ontbijten met ijs mag in Rome) bij de ijssalon tegenover **Tazza d'Oro**, schuin tegenover het Pantheon. Vervolgens wandelen jullie naar de **Largo di Torre Argentina** waar jullie van bovenaf

neerkijken op de opgraving en tellen hoeveel katten jullie zien. Via de trap in de hoek dalen jullie af naar de opvang, die toegankelijk is voor het publiek, waar aabare katten zitten. Met een beetje geluk zijn er ook kittens.

Misschien even de handen wassen voor jullie doorwandelen naar **Campo de' Fiori**, waar je op de markt vers fruit – de watermeloen-salade – kunt kopen om dat ijsjesontbijt van vanmorgen te compenseren met de nodige vitamines.

Loop door naar **Piazza Navona** en slenter van de ene naar de andere kant van het langwerpige plein terwijl jullie de fontein bekijken en de schilderijen bewonderen van de

ONDER PIAZZA NAVONA

kunstenars die hun meesterwerken op het plein hebben uitgesteld. Lunchen doen jullie bij een van de talloze restaurantjes achter het Piazza Navona, in de richting van de Tiber. Is er na de lunch nog fut? Dan wandelen jullie over de Engelenbrug over de Tiber langs de beelden van engelen met enorme vleugels naar de **Engelenburcht**. Koop bij een van de stalletjes naast de burcht wat lekkers te eten en te drinken en daal via de trappen af naar het schaduwrijke parkje vol cipressen achter de burcht. Hier strijken jullie neer op een bankje aan de speeltuin.

DAG 2

VILLA BORGHESE, PIAZZA DEL POPOLO EN SPAANSE TRAPPEN

Begin de dag in **Villa Borghese**. Huur een vierpersoonsfiets en trap met de kinderen door het park. Bij terugkomst drinken jullie een espresso in het café **Casino del Lago** terwijl de kinderen zich vermaken in de speeltuin verderop. Zet vervolgens koers naar de dierentuin. De **Bioparco Zoo** is niet groot, maar ze hebben luipaarden en olifanten en jonge kinderen zullen het treintje leuk vinden. Zin om te lunchen? Zoek een restaurantje rond het nabijgelegen **Piazza del Popolo**. Om daarna door te slenteren naar de Spaanse trappen waar jullie een ijsje eten zittend op de trappen met honderden anderen.

BASICS

VERVOER NAAR ROME

Rome heeft twee vliegvelden: **Ciampino** en **Fiumicino**. Vanaf Ciampino, een half uur rijden van Rome, gaan er bussen naar station Termini en vanaf Fiumicino, op veertig minuten rijden, pak je de trein. Je kunt ook de taxi nemen vanaf een van beide vliegvelden.

WANNEER

In de zomermaanden kan het erg warm zijn in Rome. Met name in augustus vluchten veel Romeinen de stad uit. Het **voor- en najaar** zijn fijnere seizoenen om de stad te bezoeken.

ETEN EN DRINKEN

Nee, de restaurants hebben geen speelhoek, geen verschoningsstafel en ruim zijn ze meestal ook niet. Toch zit je nergens meer op je gemak te eten met jonge kinderen dan in Rome. Italianen houden van kinderen én zelfs moeilijke eters vinden iets op de kaart dat ze bevalt: **pasta, pizza**, welk kind houdt er niet van? In de meeste restaurants maakt de kok graag eerder eten voor je kind terwijl jullie nog aan een *aperitivo* zitten. En ze zullen met alle liefde een **flesje of groentehapje** dat je zelf hebt meegenomen voor je opwarmen. Met een beetje geluk staat er trouwens in het restaurant iemand live de pasta te rollen, geweldig entertainment voor de kinderen. Water drinken kan bij de talloze **fonteintjes** en elke driftbui kan bezworen worden met *gelato*, want om de twee meter vind je wel een ijsalon.

VERVOER IN ROME

Onder de tien jaar reizen kinderen in Rome gratis met het openbaar vervoer. Rome heeft een **metro**, maar die is vrij beperkt. De drie lijnen gaan niet door het hart van het oude centrum. Er rijden veel **bussen**, maar grotere wandelwagens passen er niet in. Pak de **tram**, daarin kan wel met gemak een grote buggy mee.

WELTERUSTEN

Met kinderen kan het een aanrader zijn om voor een **hotel met (binnen)zwembad** te gaan. Die zijn er alleen niet heel veel en meestal flink prijzig. Een appartementje huren in Rome, bijvoorbeeld via Airbnb, is voor gezinnen een fijn alternatief. De huurwoningen zitten op hotspots en je hebt de ruimte. Qua locatie: **alles in het centrum tussen het Vaticaan en Termini en Piazza del Popolo en het Colosseum (of dicht bij een metrostation) is goed**. Ga niet achter Termini zitten, dat is 's avonds niet zo'n goede buurt. Als je voor Trastevere gaat, realiseer je dan wel dat het een eindje lopen is naar het oude centrum en dat er geen metro is. Wel brengt **tramlijn 8** je in een paar minuten tot aan Piazza Venezia. En let goed op dat je niet in een uitgaansstraatje loeert. Italianen staan vaak nog tot diep in de nacht op straat te borrelen, wat het nodige lawaai geeft.